

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASIYE ÖZBUDAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8715)

Karar Tarihi: 26/2/2015

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

- Başkan y.** : Burhan ÜSTÜN
- Üyeler** : Nuri NECİPOĞLU
Hicabi DURSUN
Erdal TERCAN
Hasan Tahsin GÖKCAN
- Raportör** : Recep BENLİ
- Başvurucular** : 1. Asiye ÖZBUDAK
- Vekili** : Av. Ayet METEHANOĞLU METE
2. Ebru ÖZBUDAK
3. Hakan ÖZBUDAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Silivri L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan yakınlarının psikolojik bunalım neticesinde intihar ederek hayatını kaybettiğini, olayda yakınlarının tedavisini yürüten doktorların ve cezaevi görevlilerinin ihmali olduğunu, devletin gözetimi ve denetimi altında bulunan yakınlarının gereği gibi korunamadığını belirterek yaşam hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuruculardan Ebru Özbudak ve Hakan Özbudak'ın başvurusu, 2/12/2013 tarihinde Bakırköy 6. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. 2013/8715 sayılı bu başvuruya ilişkin dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/1/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 25/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 25/2/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 28/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığının görüşü, başvuruculara 16/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucular Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

7. Başvuruculardan Asiye Özbudak'ın başvurusu 2/12/2013 tarihinde Bakırköy 6. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. 2013/8716 sayılı bu başvuruya ilişkin dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

8. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

9. Bölüm Başkanı tarafından 10/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru konusu olay ve olgular 10/4/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 20/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

11. Adalet Bakanlığının görüşü, başvurucuya 6/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Bölüm tarafından 19/12/2014 tarihinde yapılan toplantıda, 2013/8716 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2013/8715 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, 2013/8716 numaralı bireysel başvuru dosyasının kapatılmasına, incelemenin 2013/8715 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

13. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

14. Başvuruculardan Asiye Özbudak, 29/12/2012 tarihinde vefat eden Volkan Özbudak'ın annesi, Hakan ve Ebru Özbudak ise kardeşleridir.

15. Başvurucuların beyanına göre Volkan Özbudak, çocukluğundan beri psikolojik rahatsızlıkları olan birisidir. Volkan Özbudak 2005 ile 2009 yılları arasında Ukrayna ülkesinde yaşamış, beyanına göre Ukrayna'da haksız yere gözaltına alınarak işkence görmüştür. Volkan Özbudak, Türkiye'ye döndükten sonra kendisine yapılan muameleleri kamuoyuna duyurabilmek için 9/3/2010 tarihinde Ukrayna Başkonsolosluğuna girmek istemiş, bunun üzerine elindeki çantası görevli polis memurunca aranmış ve çantada bomba süsü verilmiş düzeneğin görülmesi üzerine çıkan silahlı çatışmada yaralanarak etkisiz hale getirilmiştir. Bu olay sebebiyle Volkan Özbudak, 11/3/2010 ile 11/6/2010 tarihleri arasında tutuklu kalmıştır.

16. Yapılan soruşturma sonucunda Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesine açılan kamu davasının yargılaması sırasında Volkan Özbudak psikolojik sorunlarının olduğunu belirtince, cezai ehliyetinin bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla Adli Tıp Kurumundan rapor talep edilmiştir. Adli Tıp 4. İhtisas Kurulunca hazırlanan 28/6/2010 tarihli raporda, "...saniğin cezai sorumluluğuna etkili olacak ve onun şuur ve hareket serbestliğini ortadan

kaldırarak veya azaltarak mahiyet ve derecede herhangi bir akıl hastalığı veya zeka geriliği saptanmadığı, sanığın suçu işlediği sırada üzerine atılı eylemlerin hukuki anlam ve sonuçlarını idrak etme ve bu fiil ile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğini ortadan kaldırarak boyutta akli arızanın içinde olduğuna delalet edecek herhangi bir tıbbi bulgu ve belgeye rastlanmadığı, Volkan Özbudak'ın suça karşı cezai sorumluluğunun tam olduğu” mütalaa edilmiştir.

17. Yargılama sonunda Volkan Özbudak'ın, Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/4/2011 tarih ve E.2010/162, K.2011/265 sayılı kararıyla, mala zarar verme suçundan 2 yıl hapis cezası, kişileri hürriyetinden tehditle yoksun kılma suçundan 4 yıl 6 ay hapis cezası ve görevli polis memuruna direnme suçundan 3 yıl hapis cezası olmak üzere toplam 9 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Karar temyiz edilmeden 8/4/2011 tarihinde kesinleşmiştir.

18. Volkan Özbudak kesinleşen cezasının infazı kapsamında 20/4/2011 tarihinde Metris 1 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Silivri Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir.

19. Volkan Özbudak, 26/4/2011 tarih ve R110001322 sayılı sağlık kurulu raporuyla “*psikotik bozukluk*” tanısıyla, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiştir. 4/5/2011 tarihinde şahsın hastaneye yatışı yapılarak tedavisine başlanmıştır. Tedavi sonunda atipik psikoz tanısıyla ilaç reçete edilerek, ayda bir kez en yakın devlet hastanesine psikiyatri kontrolü tavsiyesiyle 25/5/2011 tarihinde taburcu edilmiştir. Hastane baştabipliğince hazırlanan 25/5/2011 tarihli adli sağlık kurulu raporunda; “ ... adı geçende saptanmış olunan “*Atipik Psikoz*” denilen psikiyatrik bozukluğun halen kısmi remisyon (düzelmeye) halinde olduğu, bu durumyla hastaneden çıkarılabileceği, ancak adı geçende saptanan hastalığın psikiyatrik tedavi ve tıbbi kontrol takibi gerektirdiğinden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 18. maddesinin uygulanmasının, bu kanun uyarınca açılan R Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tutulmasının ve bir aylık aralıklarla bulunduğu kuruma en yakın psikiyatri polikliniğinde ayaktan kontrollerinin yapılmasının uygun olduğu...” belirtilmiştir.

20. Hükümlü Volkan Özbudak'ın 31/5/2011 tarihinde tek kişilik koğuşa geçme talebinde bulunması üzerine uzman psikolog ile yaptığı görüşme sonunda hükümlünün talebi, sağlık durumu ve daha önce Metris T Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tekli koğuştaki barındırıldığı göz önünde bulundurularak tek kişilik koğuştaki barındırılmasının uygun olduğunun rapor edildiği, bunun üzerine 1/6/2011 tarih ve 2011/1215 sayılı İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile F-11 koğuşundan alınarak tek kişilik F-3 üst odasına yerleştirildiği görülmüştür.

21. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün 10/6/2011 tarih ve 74798 sayılı emri ile Volkan Özbudak 15/6/2011 tarihinde bulunduğu Silivri Ceza İnfaz Kurumundan Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir.

22. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Baştabipliğinin 6/7/2011 tarihli raporunda “*hükümlüde atipik psikoz rahatsızlığının devam ettiği, düzenli ilaç kullanma ve psikiyatri kontrollerine ihtiyaç duyulduğu, fakat hastalık remisyonda olduğundan rehabilitasyon merkezinde ve R Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında kalmasını gerektirir bir durum olmadığı*” belirtilmiştir. Bunun üzerine hükümlü şahıs 3/8/2011 tarihinde Silivri Ceza İnfaz Kurumuna tekrar gönderilmiştir.

23. Başvuruculara göre, Volkan Özbudak'ın psikolojik rahatsızlığı cezaevi yetkililerince bilinmesine rağmen, cezaevindeki eylemleri sebebiyle sürekli olarak tek kişilik

hücreye koyma, hiçbir etkinliğe katılmasına izin vermeme gibi disiplin cezaları ile cezalandırılması psikolojik sorunlarının daha da artmasına sebep olmuştur.

24. Bakanlık görüşünde ise, hükümlünün çoğunlukla koğuş ortamında barındırılmaya çalışıldığı, ancak hükümlünün koğuş ortamında barınmadığı, kavga ettiği ve geçimsiz tavırlar sergilediği ve bu yüzden disiplin cezası aldığı, 31/5/2011 tarihli psikolog görüşleri ve kendi talebi doğrultusunda sağlık durumu da göz önüne alınarak tekli koğuşa yerleştirilmesinin uygun olacağını değerlendirildiği, kurum gözlem ve idare kurulu kararı ile en son tekli odaya verildiği, Silivri Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre içerisinde 26 kez oda ve koğuşunun değiştirildiği, kaldığı tekli odaların kurumun yapısı gereği tek olarak müstakil tekli oda olmadığı, tek bölümde ve koridorda üçlü ve dörtlü odalar bulunduğu, hükümlü ve tutukluların oda kapılarının kapatılmadığı ve koğuş ortamındaki gibi barındırıldıkları, birbirleriyle iletişimlerinin mümkün bulunduğu, hükümlünün de bu tür odalarda barındırıldığı, ayrıca hükümlünün farklı tarihlerde açlık grevi yapmak, koğuş demirbaşlarına zarar vermek, duvarlara terör örgütünü övücü mahiyette yazılar yazmak, kurum görevlilerini tehdit etmek, bir hükümlüye saldırmak, bardak kırarak elini kesmek gibi eylemlerden dolayı bazı etkinliklerden alıkoyma ve hücreye koyma cezalarıyla cezalandırıldığı bildirilmiştir.

25. Silivri Ceza İnfaz Kurumu Psiko-Sosyal Servisinin 24/5/2012 tarihli raporunda özetle, hükümlü Volkan Özbudak'ın 3/8/2011 tarihinden sonra kurum psikoloğu tarafından düzenli olarak takip edildiği, psikiyatri sevklerinin yapıldığı, Nisan ayına kadar düzenli ilaç kullanan hükümlünün Nisan ayında ilaç kullanmayı bıraktığı, bu süreçte hükümlünün psikotik belirtilerinde belirgin bir artış gözlemlendiğinden tekrar psikiyatriye sevk edildiği fakat gitmeyi kabul etmediği, hükümlüde Nisan ayından sonra aşırı şüphecilik, zarar görme korkusu, öfke gösterme eğiliminde artış, infaz koruma personeli hakkında ve hükümlüler hakkında asılsız iddialarda bulunma gibi belirtiler gözlemlendiği, 23-24/4/2012 tarihlerinde tek kişilik koğuştaki barındırılmakta iken koğuş demirbaşlarına zarar verdiği ve disiplin cezası aldığı, bu süre zarfında ancak tekli koğuştaki kapısı kapalı tutularak çevresine zarar vermesinin engellendiği hususlarına değinilmiştir.

26. Psiko-Sosyal servisi raporu doğrultusunda hükümlü 29/5/2012 tarihinde Silivri Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk edilmiş, hastanenin 30/5/2012 tarihli sağlık kurulu raporuyla Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmek üzere Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine sevk edilmiştir.

27. Hükümlü 4/11/2012 tarihinde kalmakta olduğu koğuşunda bardak kırarak sol el baş parmağını kanatacak şekilde kesmiştir. Bu eyleminden dolayı Silivri 4 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca 9/11/2012 tarih ve 2012/790 karar sayısı ile "... kalkmamış disiplin cezaları nedeniyle iyi hallilik vasfını kaybetmesi sebebiyle 5275 sayılı Kanun'un 48. maddesinin 2. fıkrası uyarınca bir üst ceza uygulaması olan 1 ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası ile cezalandırılmasına" karar verilmiştir.

28. Bu olay sonrasında hükümlü Volkan Özbudak 6/11/2012 tarihinde Silivri Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk edilmiştir. Hastanenin 7/11/2012 tarihli sağlık kurulu raporuyla Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesine sevk edilmiş ve 9/11/2012 tarihinde bu hastaneye yatışı yapılmıştır.

29. Hükümlü, 49 gün anılan hastanede yatılı olarak tedavi görmüştür. Hastanede kaldığı süre boyunca annesiyle ve kardeşleriyle görüşmeler yapmıştır. Başvurucuların iddiasına göre hükümlü hastaneden taburcu edilmeden bir gün önce (27/12/2012 tarihinde)

annesine intihar edeceğinden bahsetmiş ve kendisinden sağlam bir eşofman altı istemiştir. Bunun üzerine anne Asiye Özbudak, oğlunun sarf ettiği sözleri oğlunun takibini yapan Asistan Dr. S.G.E.'ye anlatmış ve oğlunun ceza infaz kurumuna gönderilmesi halinde intihar edeceğinden söz etmiştir.

30. Asistan Dr. S.G.E., Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğu yazılı savunmasında, hükümlünün annesinin oğlunun intihar edeceğine dair konuşmalar yaptığını kendisine anlattığını, bu beyanları resmi evraka kaydettiğini, durumu Uzman Doktor A.C.'ye bildirdiğini, bunun üzerine uzman doktor kararı ile hükümlünün 8 gün daha hastanede yatılı tedavi gördüğünü, bu 8 günlük süreçte ve daha önceki dönemde hükümlü ile yapılan görüşmelerde intihar fikri tespit edilmediğini beyan etmiştir.

31. Hükümlü, tedavisi yapıldıktan sonra "*paranoid şizofreni*" tanısıyla 28/12/2012 tarihinde ilaç reçete edilerek ve 15 gün sonra bulunduğu ceza infaz kurumuna en yakın devlet hastanesinin psikiyatri polikliniğinde muayene yapılmak üzere Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesinden taburcu edilip Silivri 4 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir.

32. Hükümlünün, Silivri L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna 28/12/2012 tarihinde saat 17.00 civarında getirildiği, ceza infaz kurumu personeli tarafından teslim alındığı, teslim alan görevlilerce durumunda herhangi bir olumsuzluk görülmediği, sakin olduğu, Bakanlık görüşüne göre eşyalarının bulunduğu F Blok F-6 üst kısmında kalmak istediğini belirttiği, bunun üzerine içerisinde 4 adet oda bulunan F-6 üst kısımdaki 4 nolu odaya alındığı, F-6 üst kısımda kalan hükümlü ve tutukluların birbirleriyle temas kurabildikleri ve havalandırma kısmını ortak olarak kullanabildikleri, olay gecesi Volkan Özbudak haricinde bitişik odalarda başka hükümlü ve tutukluların da bulunduğu anlaşılmıştır.

33. Hükümlü Volkan Özbudak'a bitişik odada kalmakta olan hükümlü R.B. 29/12/2012 tarihinde alınan ifadesinde özetle, 28/12/2012 tarihinde hastaneden döndükten sonra Volkan Özbudak ile saat 18.00 sıralarında sohbet ettiğini, sigara ve çakmak verdiğini, kendisini biraz bitkin gördüğünü, daha sonra kendi odasına geçtiğini, saat 19.00'da yapılan akşam sayımından sonra Volkan'ın kapısının kapatıldığını, saat 20.00 sıralarında Volkan'ın kapısına vurarak seslendiğini, cevap gelmeyince mazgaldan baktığını, ancak tuvalet kapısı açık olduğu için içeriyi göremediğini, uyumuş olduğunu düşünerek bir daha seslenmediğini beyan etmiştir. Hükümlü R.B., 28/10/2014 tarihinde mahkemede tanık sıfatıyla verdiği ifadesinde özetle, Volkan Özbudak'ı odasına bıraktıklarında Volkan'ın kapının açık bırakılmasını istediğini, ancak görevli memurun kapıyı kapatmam lazım diyerek kapıyı kapattığını, görevliler gittikten sonra mazgaldan Volkan'ın kendisinden kapıyı açtırmasını istediğini, kendisinin yarın gündüz müdür beye söyleyip açtırırız dediğini söylemiştir. Konuyla ilgili olarak Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına şüpheli olarak ifade veren infaz koruma memuru K.H. 6/3/2014 tarihli ifadesinde özetle, Volkan Özbudak'ın diğer mahkûmlarla sorun yaşamaması nedeniyle tek kişilik odada kaldığını, hastaneden döndüğü gün de Volkan'ın kapıyı kilitlemesini istediğini, diğer mahkûmlarla sorun yaşamaması için kapıyı kilitlemediğini beyan etmiştir. İnfaz koruma memuru K.H. 28/10/2014 tarihinde mahkemede sanık sıfatıyla verdiği ifadede özetle, Volkan'ın hastaneye gitmeden önce yan odada kalmakta olan hükümlü M.K. ile kavga ettiğini, kendi isteği ve cezaevi idaresinin kararıyla tek kişilik odada kalmakta olduğunu, hastane dönüşü de tekrar sorun yaşamaması diye kendi talebi de olunca kapıyı kilitlemediğini söylemiştir. UYAP sisteminden ulaşılan Silivri 4 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığının 5/10/2012 tarih ve 2012/728 sayılı kararına göre Volkan Özbudak'ın 28/9/2012 tarihinde revirden getirilirken

hükümlü M.K'ya tekme atması nedeniyle 3 gün hücreye koyma cezası ile cezalandırıldığı anlaşılmıştır.

34. 29/12/2012 tarihinde sabah saat 08.10 sıralarında sabah sayımı yapmak üzere hükümlü Volkan Özbudak'ın kalmakta olduğu tek kişilik odaya gelen infaz koruma memuru M.A. kapıyı açınca hükümlünün kendini asmak suretiyle intihar ettiğini görmüş ve durumu amirlerine bildirmiştir.

35. Olayın Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesi üzerine, nöbetçi cumhuriyet savcısı aynı gün soruşturma başlatmıştır. 2012/10029 sayılı soruşturma kapsamında olay yeri inceleme uzmanı, doktor, otopsi yardımcısı ve fotoğraf bilirkişisi eşliğinde olay yerine intikal eden cumhuriyet savcısı yan odada kalmakta olan R.B. adlı mahkûmun ve olay yerine ilk giren infaz koruma memuru M.A.'nın ifadelerini almış, olay yeri inceleme uzmanı vasıtasıyla olay yerinde gerekli incelemeleri yaptırmış, olay yerinin ve cesedin fotoğraflarını çekirmiştir. Yapılan incelemede hükümlünün uzun kollu bir tişörtü pencere demirinin arka tarafından geçirdikten sonra tişörtün kol bölümlerine düğüm atıp boyun kısmından geçirmek suretiyle intihar ettiği anlaşılmıştır. Ölü muayene işlemi sonucunda saat 11.00 itibarıyla ölü katılığı ve ölü morlukları dikkate alındığında ölümün 12-15 saat önce gerçekleştiği düşünülmüş ve kesin ölüm sebebinin tespit edilmesi amacıyla klasik otopsi işlemi için cesedin Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

36. Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesince 30/12/2012 tarihinde yapılan otopside ve tetkiklerden elde edilen bilgi ve bulgular dikkate alınarak hazırlanan 18/3/2013 tarih ve 114398/4393 sayılı otopsi raporunda, kişinin ölümünün ası sonucu meydana gelmiş olduğu kanaatinin bildirildiği anlaşılmıştır.

37. UYAP kayıtlarına göre, Silivri Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2012/10029 sayılı soruşturma kapsamında başvurulardan Hakan Özbudak'ın şikayeti doğrultusunda hükümlünün ası sonucu ölümü olayında ihmali bulunduğu düşünülen ceza infaz kurumu personelinin şüpheli olarak ifadeleri alınıp, 3 personel hakkında 10/3/2014 tarih ve E.2014/564 sayılı ek kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş, ceza infaz kurumu 2. müdürü ve iki ceza infaz memuru hakkında ise "*Görevi Kötüye Kullanma*" suçundan cezalandırılmaları istemiyle 10/3/2014 tarih ve 2014/331 sayılı iddianame ile kamu davası açılmıştır.

38. Silivri 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2014/253 sayılı dosyası kapsamında yapılan yargılamada 28/10/2014 tarihinde yapılan ilk duruşmada sanıkların ve başvuru Hakan Özbudak'ın ifadesi alınmış, olay günü hükümlü Volkan Özbudak'ı odasına yerleştiren diğer iki ceza infaz personeli hakkında suç duyurusunda bulunulmasına ve duruşmanın 22/1/2015 tarihine bırakılmasına karar verilmiştir.

39. Başvurucular Ebru ve Hakan Özbudak, ölüm olayında ihmalleri bulunduğu gerekçesiyle Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi ve burada çalışan Asistan Dr. S.G.E. , Silivri Ceza İnfaz Kurumu Cezaevi Müdürü Ö.A., Silivri Ceza İnfaz Kurumu ile sağlık ünitesi görevlileri hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuşlardır.

40. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 2013/31272 soruşturma sayılı dosyası üzerinden başlatılan soruşturma kapsamında, Silivri Ceza İnfaz Kurumu ile bağlantılı olan kişiler yönünden dosya tefrik edilerek Silivri Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

41. Silivri Cumhuriyet Başsavcılığı, 11/6/2013 tarih ve Soruşturma No.2013/3268, K.2013/1602 sayılı kararıyla, "... şikayetin asıl mevzunun Adli Tıp Kurumu Dördüncü İhtisas Kurulu ile Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin verilen akıl sağlığına ilişkin raporlara yönelik olduğu, bu iddia yönünden soruşturmanın Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütüldüğü, Silivri Ceza İnfaz Kurumu Müdür ile Sağlık ünitesi görevlilerinin açıklanan hususlar doğrultusunda görev gereklerine aykırı davrandıklarını ve böylelikle Volkan Özbudak'ın ölümüne sebep olduklarına dair somut delil bulunmadığı ..." gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

42. Başvurucular Ebru ve Hakan Özbudak'ın anılan karara yaptığı itiraz, Çorlu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/9/2013 tarih ve 2013/924 Değişik İş No'lu kararıyla reddedilmiştir.

43. Bu karar, 2/11/2013 tarihinde başvurucular Ebru ve Hakan Özbudak'a tebliğ edilmiş ve süresi içinde 2/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine 2013/8715 sayılı bireysel başvuru yapılmıştır.

44. Başvurucuların şikayeti üzerine başlatılan diğer bir soruşturmada Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca 2012/113822 sayılı evrak kapsamında, Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde görevli doktorlar S.G.E. ve A.C. hakkında hükümlü Volkan Özbudak'ın intihar eğilimi olduğu kendilerine söylendiği halde bu durumu ceza infaz kurumuna bildirmedikleri ve gerekli önlemleri almadıkları, bu suretle görevlerini ihmal ettikleri gerekçesiyle 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında soruşturma izni talep edilmesi üzerine, İstanbul Valiliği, ilgili doktorlar hakkında yapılan ön inceleme sonucunda 1/3/2013 tarih ve K.2013/59 sayılı yazı ile soruşturma izni verilmesine karar vermiştir.

45. Karara şüpheli konumundaki doktorların itirazı üzerine, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 12/6/2013 tarih ve E.2013/256, K.2013/326 sayılı kararında "...yapılan ön inceleme sonucunda hazırlık soruşturması yapılmasına yeterli bilgi belgenin dosya muhteviyatı itibarıyla mevcut olmadığı anlaşıldığından itirazın kabulüne, soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın yöntem ve yasaya uygun bulunmaması nedeniyle" gerekçesine dayanarak oy çokluğuyla kararın bozulmasına, soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir.

46. İstanbul Valiliği İl Sağlık Müdürlüğünün 9/7/2013 tarihli yazısı ile Mahkemenin kararı başvuru Asiye Özbudak'a gönderilmiştir.

47. Yazının kendisine 9/11/2013 tarihinde tebliğ edildiğini belirten başvuru Asiye Özbudak 2/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine 2013/8716 sayılı bireysel başvuruda bulunmuştur.

48. UYAP kayıtlarında yapılan incelemede, başvurucuların ayrıca ceza infaz kurumu personelinin dikkatsiz ve tedbirsiz davranarak ölüme sebebiyet verdikleri gerekçesiyle Adalet Bakanlığı aleyhine İstanbul 3. İdare Mahkemesinde 300.000 TL'lik manevi tazminat istemli bir dava açtıkları, E.2013/2148 sayılı dosya kapsamında yargılamanın devam ettiği, Mahkemenin 14/7/2014 tarihli ara kararıyla başvuruculardan Sağlık Bakanlığı aleyhine dava açıp açmadıklarının sorulduğu, başvurucular vekilinin 8/9/2014 havale tarihli beyan dilekçesinde, Sağlık Bakanlığına tazminat talepli dilekçe gönderdikleri, Sağlık Bakanlığı tarafından uzlaşma istediklerine dair yazının kendilerine gönderildiği, ancak henüz uzlaşma hususunun tamamlanmadığının bildirildiği görülmüştür.

B. İlgili Hukuk

49. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kapalı ceza infaz kurumları" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir."

50. 5275 sayılı Kanun'un "Akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlığı olan hükümlülerin cezalarının infazı" kenar başlıklı 18. maddesi şöyledir:

" (1) Hapsedilme ve diğer nedenlerden kaynaklanan akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlıkları bulunup da ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde tutulmaları gerekli görülüyerek infaz kurumlarına geri gönderilenlerin cezaları, belirlenen infaz kurumlarının mahsus bölümlerinde infaz edilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenlerin cezalarının infazı için belirlenen infaz kurumlarının ihtiyaç duyduğu uzman ve diğer tıp görevlileri, Sağlık Bakanlığınca karşılanır."

51. 5275 sayılı Kanun'un "Kapıların açılmaması ve temasın önlenmesi" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarında oda ve koridor kapıları kapalı tutulur. Kapılar aşağıdaki hâllerde açılır:

- a) Kurum hekimine, revir, hamam ve berbere gitme, başka odaya nakil.*
- b) Hastane ve duruşmaya gönderme ve başka kuruma nakil.*
- c) Tahliye, ziyaret, arama, sayım, denetim, eğitim, öğretim, spor ve iyileştirme çalışmaları, kurumda çalıştırma.*
- d) Kurullara çağırılma.*
- e) Ölüm, deprem veya yangın gibi olağanüstü hâller.*
- f) Cezaevi idaresince gerekli görülen hâller.*

(2) Hükümlüler, yukarıda sayılan hâller dışında, diğer odalardaki hükümlüler ve kurum görevlileri ile temasta bulunamazlar."

52. Silivri 4 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İç Yönetmeliğinin (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 27/2/2012 tarih ve 2693/27355 sayılı yazısı ile onanan) "Kurumun İç Güvenliği" kenar başlıklı 11. maddesinin 5. fıkrası şöyledir:

"Oda ve koridor kapıları mevzuatta belirtilen haller dışında sürekli kilitli tutulur"

53. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Otopsi" kenar başlıklı 87. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Otopsi, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adli tıp, diğeri patoloji uzmanı veya

diğer dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafî veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk bulunduğu otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

(2) Otopsi, cesedin durumu olanak verdiği takdirde, mutlaka baş, göğüs ve karnın açılmasını gerektirir.”

54. 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un “İzin vermeye yetkili merciler” başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi şöyledir:

“Soruşturma izni yetkisi;

...

b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında vali, ...tarafından bizzat kullanılır.”

55. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Görevi Kötüye Kullanma” kenar başlıklı 257. maddesi şöyledir:

“(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

56. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun “Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması” başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.”

57. 6098 sayılı Kanun'un haksız fiillerden doğan borç ilişkilerinin Ceza Hukuku ile ilişkisini düzenleyen 74. maddesi ise şöyledir:

“Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir.

Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.”

58. Yargıtayın konu ile ilgili bazı içtihatları şöyledir:

“...Bir davada dayanılan maddi olguları hukuksal açıdan nitelendirmek ve uygulanacak yasa hükümlerini bulmak ve uygulamak HUMK.76.maddesi gereği doğrudan hakimın görevidir. Davacı, davalı doktor tarafından yapılan ameliyat nedeniyle ameliyat edilen bölgede yabancı cisim bırakıldığından yeniden ameliyat olmak zorunda kaldığını ileri sürerek maddi ve manevi tazminat istemiştir. Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna

aykırılığa dayandırılmıştır. (BK. 386-390) Vekil vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Vekilin sorumluluğu, genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır. Vekil işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur (BK.321/1.md.) O nedenle doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif de olsa, sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor, hastasının zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, bir tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdünü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da, koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutularak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılmalı ve en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de müvekkil (hasta), mesleki bir iş gören doktor olan vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, BK.nun 394/1.maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır...(Hukuk Genel Kurulunun 13/4/2011 tarih ve E.2010/13-717, K.2011/129 sayılı kararı).”

“Dava, desteğin yanlış tedavi sonucu öldüğü iddiasına dayalı tazminat istemine ilişkindir. Uyuşmazlık; kamu görevlisi doktorun eylemi nedeniyle açılan eldeki tazminat davasında husumetin adı geçen doktora yöneltilip yöneltilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Davacı taraf, davalı doktorun görevi sırasında kanamalı ve acil durumda olduğu halde destekleri olan hastaya müdahalede bulunmayıp, dış gebelik olan başka bir hastayla ilgilendiği; böylece, dikkatsizlik ve tedbirsizliği nedeni ile desteğin ölümüne neden olduğu iddiasıyla ve doktoru hasım göstererek eldeki tazminat davasını açmıştır.

Davalının görevi dışında kalan kişisel kusuruna dayanılmadığına, dikkatsizlik ve tedbirsizliğe dayalı da olsa eylemin görev sırasında ve görevle ilgili olmasına ve hizmet kusuru niteliğinde bulunmasına göre, eldeki davada husumet kamu görevlisine değil, idareye düşmektedir. Öyle ise dava idare aleyhine açılıp, husumetin de idareye yöneltilmesi gerekir. Mahkemece, davalı doktor hasım gösterilerek açılan davanın husumet yokluğu nedeni ile reddedilmesi hukuka uygundur...(Hukuk Genel Kurulunun 1/2/2012 tarih ve E. 2011/4-592, K.2012/25 sayılı kararı).”

“...Davadaki ileri sürülüşe ve kabule göre dava temelini vekillik sözleşmesi oluşturmakta olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır (BK. 386-390). Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de; bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın yaptığı işlemlerin eylemlerin ve davranışlarının özenli olmayışından doğan zararlardan sorumludur. Vekilin sorumluluğu genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır (BK. 290/2 md.). Vekil, işçi gibi özenle davranmak zorunda olup, hafif kusurundan dahi sorumludur (BK. 321/1 md.). O nedenle vekil konumunda olan doktorun meslek alanı içinde olan bütün kusurları, hafif dahi olsa sorumluluğunun unsuru olarak kabul edilmelidir. Doktor, hastasının zarar görmemesi için mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu, tıbbi açıdan zamanında gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedavi yöntemini de gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir tercih yaparken de hastasının ve hastalığının özelliklerini göz önünde tutmalı, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılmalı, en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de hasta, tedavisini üstlenen meslek mensubu doktorundan tedavisinin bütün aşamalarında mesleğin gerektirdiği titiz bir ihtimam ve dikkati

göstermesini, beden ve ruh sağlığı ile ilgili tehlikelerden kendisini bilgilendirmesini güven içinde beklemek hakkına sahiptir. Gereken özeni göstermeyen vekil, B.K.'nin 394/1. maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Tıbbın gerek ve kurallarına uygun davranılmakla birlikte sonuç değişmemiş ise doktor sorumlu tutulmamalıdır...(13. Hukuk Dairesinin 16/2/2012 tarih ve E.2011/19947, K.2012/3097 sayılı kararı).”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

59. Mahkemenin 26/2/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuru sahiplerinin 2/12/2013 tarih ve 2013/8715 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

60. Başvurucular, yakınlarının şizofren hastası olmasına ve bu durumun cezaevi yetkililerince bilinmesine rağmen durumunun dikkate alınmadığını ve cezaevinde yaptığı eylemler sebebiyle verilen disiplin cezalarının psikolojik sorunlarını daha da artırdığını, psikolojik rahatsızlığı bulunan yakınlarının hastanedeki tedavisi sırasında kendilerine intihar edeceğini söylediğinin doktorlara bildirilmesine rağmen gerekli önlemlerin alınmadığını, bu durumunun cezaevi idaresine bildirilmediğini, doktorlar hakkında suç duyurusunda bulunmalarına rağmen soruşturma izni verilmemesi nedeniyle bir sonuç alınmadığını, yakınlarının hastaneden taburcu edildiği gün tek kişilik hücreye konulması sebebiyle adeta intihara sürüklendiğini, ihmali bulunan cezaevi yetkilileri hakkında yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturmayla yer olmadığına karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 17. ve 19. maddelerinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve ihmali bulunan cezaevi yetkilileri hakkında kamu davası açılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

61. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişinin yakınları tarafından yapılabilecektir. Başvurucular, başvuru konusu olayda ölen kişinin annesi ve kardeşleridir. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır. (B.No: 2013/841, 23/1/2014, § 65).

62. Adalet Bakanlığı görüşünde şikâyetlerin kabul edilebilirliği açısından yaşam hakkının ihlali iddiasına ilişkin değerlendirme yapılırken, bireysel başvuru yapılmadan önce kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olmasının zorunlu olduğu, olayda ihmali olduğu düşünülen ceza infaz kurumu personeli hakkında açılan kamu davasının devam ettiği, ölüm olayının kasten meydana gelmemesi durumunda, hukuki veya idari prosedür aracılığıyla sorumluların belirlenmesi ve tazminat ödenmesinin yeterli olabileceği hususlarının değerlendirilmesi konusunda takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu bildirilmiştir. Başvurucular Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

63. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru sahibi tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle her ne kadar başvuru sahipleri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de, başvuru sahiplerinin iddiaları Anayasa'nın 17. maddesi ile ilişkili görülerek, sadece yaşam hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

64. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

65. 6216 sayılı Kanun'un "*Bireysel başvuru hakkı*" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

66. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

67. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvuru Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

68. Başvurucular, psikolojik rahatsızlığı bulunan yakınlarının hastanedeki tedavisi sırasında kendilerine intihar edeceğini söylediğini, bu durumun doktorlara bildirilmesine rağmen tedavi gördüğü ruh sağlığı ve sinir hastalıkları hastanesinden taburcu edilerek cezaevine geri gönderildiğini, cezaevi idaresine herhangi bir uyarı yapılmadığını, doktorlar hakkında suç duyurusunda bulunmalarına rağmen soruşturma izni verilmemesi nedeniyle bir sonuç alınmadığını ileri sürmüşlerdir.

69. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

70. Kişinin yaşam hakkı ile maddî ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51).

71. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin

yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52).

72. Devlet, yaşam hakkı kapsamında ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin, sağlık hizmetlerini, hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Calvelli ve Ciglio/İtalya, B. No: 32967/96, 17/1/2002, § 49, Sevim Güngör/Türkiye, B. No. 75173/01, 14/4/2009).

73. Genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında “*etkili bir yargısal sistem kurma*” yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59, benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Vo/Fransa,[BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

74. Somut olayda başvuru sahiplerinin intihar riski bulunan yakınlarını ruh sağlığı ve sinir hastalıkları hastanesinden taburcu eden ve intihar eğilimi konusunda gönderildiği cezaevi idaresini uyarımayan doktorlar hakkında suç duyurusunda bulunulmasına rağmen soruşturma izni verilmemesi nedeniyle yaşam hakkına ilişkin bir ihlal söz konusu ise bu ihlalin giderilmesi öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin yükümlülüğü altındadır (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 75). Yargıtayın yukarıda (§ 58) yer verilen konu hakkındaki içtihatları (B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 24-27) dikkate alındığında, ceza kanunları uyarınca suç oluşturmayan eylem ve ihmallere karşı da, husumetin yöneltileceği kişiye bağlı olarak, 2577 sayılı Kanun ile 6098 sayılı Kanun’un yukarıda belirtilen (§ 56-57) hükümleri uyarınca kusura ve hatta kusursuz sorumluluğa dayalı olarak idareye veya kişilere yönelik idare ve hukuk mahkemeleri önünde uğranılan zararları tazmin yolları düzenlenmiştir (B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 74). Dolayısıyla, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

75. Başvurucular, psikolojik rahatsızlığı bulunan yakınlarının intihar riskine rağmen cezaevi koşullarında gerekli önlemlerin alınmadığını, tek kişilik koğuşa konularak intihar etmesinin daha da kolaylaştırıldığını, dolayısıyla yakınlarının devlet tarafından gereği gibi korunmadığını, bu suretle Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvurucuların bu iddiaları devletin pozitif yükümlülüğü kapsamına girmektedir.

76. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı, devleti yalnızca kasti ve yasadışı öldürmeden kaçınmaya değil aynı zamanda yetki alanı içinde bulunanların yaşamlarını koruma altına almak yönünde uygun adımlar atmaya mecbur kılar. (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. L.C.B./İngiltere, B. No: 23413/94, 9/6/1998, § 36). Anayasa’nın 17. maddesi ayrıca, uygun şartlarda, bir bireyin suç teşkil eden fiilleri veya kendine zarar vermesi nedeniyle, yaşamı risk altında olması durumunda onu korumak için önleyici pratik tedbirler almaya ilişkin olarak yetkililere kesin bir yükümlülük yüklemektedir. (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Akdoğdu/Türkiye, B. No: 46747/99, 8/10/2005, § 44 ve yukarıda anılan Uçar/Türkiye). Dolayısıyla, somut olayda devletin başvuru sahiplerinin yakınlarının yaşamının tehlikeye girmesini önlemek için kendisinden beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadığı belirlenmelidir.

77. Toplum ve kişileri denetlemekteki zorluklar, insan davranışının önceden kestirilememesi, öncelikler ve kaynaklar açısından yapılması gereken pratik seçimler göz önünde tutularak, devletin bu alandaki kesin yükümlülüğünün kapsamı, yetkililere, yerine getirilmesi olanaksız veya aşırı bir yükümlülük yüklemeyecek şekilde yorumlanmalıdır. Dolayısıyla, yaşam riskine dair her iddia, yetkililere, bu riskin gerçekleşmesini önlemek için pratik tedbirler almak yönünde bir yükümlülük getiremez. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Keenan/İngiltere*, B. No: 27229/95, § 90 ve yukarıda anılan *Akdoğdu/Türkiye*, § 45).

78. Tutuklu ve hükümlüleri denetlemek ve intiharı önlemek görevleri kapsamında yetkililerin bu kişilerin yaşamını koruma şeklindeki kesin yükümlülüklerini yerine getirmedikleri iddiası karşısında, söz konusu zamanda yetkililerin ilgili kişinin tehlikede olduğunu bilmeleri gerektiğine ve bu tehlikeyi gidermek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek önlemleri almadıklarına ilişkin ikna edici delillerin olması gerekir. (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Tanrıbilir/Türkiye*, B. No: 21422/93, 16/11/2000, § 72 ve yukarıda anılan *Uçar/Türkiye* ve *Akdoğdu/Türkiye*, § 46).

79. Somut olaya ilişkin bilgi ve belgeler incelendiğinde, her ne kadar başvuru olayda ihmali bulunan cezaevi yetkilileri hakkında Silivri Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2013/3268 sayılı soruşturma sonucunda 11/6/2013 tarih ve K.2013/1602 sayılı kovuşturmayla yer olmadığına karar verildiğini ileri sürmüşlerse de, UYAP kayıtlarından elde edilen bilgilere göre ası suretiyle ölüm olayıyla ilgili olarak Silivri Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2012/10029 sayılı diğer bir soruşturma sonucunda hükümlünün ölümü olayında ihmali bulunduğu düşünülen ceza infaz kurumu 2. müdürü ve iki ceza infaz memuru hakkında “*Görevi Kötüye Kullanma*” suçundan cezalandırılmaları istemiyle 10/3/2014 tarih ve 2014/331 sayılı iddianame ile kamu davası açıldığı, Silivri 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2014/253 sayılı dosyası kapsamında yapılan yargılamanın ilk duruşmasının 28/10/2014 tarihinde yapıldığı, hükümlü Volkan Özbudak’ı olay günü odasına yerleştiren diğer 2 infaz koruma memuru hakkında suç duyurusunda bulunulmasına karar verilerek duruşmanın 22/1/2015 tarihine ertelendiği (§37-38) anlaşılmıştır. Ayrıca, UYAP kayıtlarından, başvuru olayının ceza infaz kurumu personelinin ihmali gerekeceği göstererek Adalet Bakanlığı aleyhine İstanbul 3. İdare Mahkemesinde 300.000 TL’lik manevi tazminat istemli bir dava açtıkları ve yargılamanın devam ettiği, bunun yanı sıra başvuru vekilinin bu dosyaya sunduğu 8/9/2014 havale tarihli beyan dilekçesinden Sağlık Bakanlığının tazminat talebinde buldukları tespit edilmiştir.

80. Devletin yetki alanında bulunan kişileri koruma yükümlülüğüne dair yukarıda bahsedilen ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında, ceza infaz kurumunda kaldığı süre boyunca sorunlu bir kişilik örneği sergileyen, sık sık disiplin cezası alan, belli periyotlarla ruh sağlığı ve sinir hastalıkları hastanesinde yatılı olarak tedavi gören ve en son paranoid şizofreni tanısı ile hastaneden taburcu edilen hükümlünün olay günü tek kişilik koğuşa konularak kapısının da kilitlemesi sonucu odasında intihar etmesi nedeniyle, yetkililerin kendilerinden beklenecek önlemleri almadıkları konusunda ikna edici deliller bulunduğu şüphesiyle haklarında kamu davası açıldığı görülmektedir. Ancak yetkililerin olayda ihmalleri olup olmadığı hususu kovuşturma aşaması tamamlandıktan sonra ortaya çıkacağından, bu aşamada devletin tutuklu ve hükümlüleri denetlemek ve intiharı önlemek görevleri kapsamında yetkililerin bu kişilerin yaşamını koruma şeklindeki kesin yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşmak mümkün görülmemektedir. Kaldı ki ası suretiyle ölüm olayında ceza infaz personelinin ihmali olduğu kabul edilse bile, ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin, kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğu da söylenemeyecektir. (§ 73-74).

Başvuru Numarası : 2013/8715
Karar Tarihi : 26/2/2015

81. Açıklanan nedenlerle, hükümlü Volkan Özbudak'ın intihar riskine rağmen ruh sağlığı ve sinir hastalıkları hastanesinden taburcu edilmesi ve aynı gün getirildiği ceza infaz kurumunda intihar etmesi nedeniyle doktorların ihlale neden olduğu ileri sürülen eylem ya da ihmali için ve ceza infaz kurumunda tek kişilik odaya konularak kapısının kilitlenmesi olayı nedeniyle ceza infaz personeli hakkında devam eden yargı süreci için kanunda öngörölmüş yargısal başvuru yollarının tamamı bireysel başvuru yapılmadan önce usulüne uygun şekilde tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*başvuru yollarının tüketilmemiş olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, "*başvuru yollarının tüketilmemesi*" nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**, yargılama giderlerinin başvuru üzerine bırakılmasına, 26/2/2015 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan y.
Burhan ÜSTÜN

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN